

Силабус
навчальної дисципліни
Основи культури і техніки мовлення вчителя початкової
школи
2023-2024 навчальний рік

Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»
Спеціальність **013 Початкова освіта**

Галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

Рівень вищої освіти **бакалавр**

Викладач (і)	ПОПОВА Ольга, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти; ФАТЪЯНОВА Тетяна, асистент кафедри початкової освіти
Посилання на сайт	
Контактний тел.	066-140-23-56
Е-mail викладача:	poi2009bam@ukr.net
Графік консультацій	П'ятниця, 14.00 – 16.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
4/120	16	16	88	залік

Семестр: четвертий

Мова навчання: українська

Ключові слова: культура української мови, техніка мовлення, мовленнєвий етикет, культура спілкування, засоби логіко-емоційної виразності мовлення вчителя початкових класів.

Мета та предмет курсу: поглибити знання здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти про українську мову, сформувати вміння та навички досконалого володіння виражальними засобами для ефективної комунікації з усіма учасниками освітнього процесу з дотриманням норм сучасної української мови та мовленнєвого етикету; будувати й удосконалювати тексти різних стилів в усному й писемному мовленні, що в результаті забезпечить високий рівень культури мовлення майбутніх учителів початкових класів.

Завдання курсу:

- зацікавити здобувачів нормативно спілкуватися, розвивати навички впливу за допомогою мовних засобів;
- ґрунтовно та системно засвоїти норми сучасної української літературної мови;
- цілісно теоретично та практично вивчити рідну мову, що сприятиме виробленню орфографічних і пунктуаційних навичок;
- оволодіти нормами мовленнєвого етикету;
- підвищити рівень культури мовлення майбутніх педагогів;
- виробити навички техніки мовлення.

Компетентності та програмні результати навчання:

ФК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

ПРН 1. Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПРН 4. Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПРН 16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

Зміст курсу:

Модуль 1. Основи культури мовлення вчителя початкової школи

Змістовий модуль 1. Мовленнєва комунікація вчителя початкової школи

Тема 1. Культура мовлення вчителя початкової школи як елемент його загальної культури

Тема 2. Мовні норми та стильова диференціація сучасної української літературної мови.

Змістовий модуль 2. Основні комунікативні ознаки культури мовлення

Тема 3-4. Основні комунікативні ознаки культури мовлення вчителя початкової школи

Модуль 2. Техніка мовлення вчителя початкової школи

Змістовий модуль 3. Техніка мовлення вчителя початкової школи, її складники

Тема 5-6. Техніка мовлення. Складники техніки мовлення

Змістовий модуль 4. Засоби логіко-емоційної виразності мовлення вчителя початкової школи

Тема 7. Засоби логіко-емоційної виразності мовлення

Тема 8. Екстралінгвістичні засоби комунікації

Модуль 3. Особливості читання творів, рекомендованих для учнів початкової школи

Змістовий модуль 5. Твір і текст у початковій школі

Тема 9-10. Розуміння твору молодшими школярами через читання тексту

Змістовий модуль 6. Мистецтво читання тексту молодшими школярами

Тема 11-12. Читацький досвід молодших школярів. Культура мовлення, читання, декламування

Модуль 4. Вербальний і невербальний імідж учителя початкових класів

Змістовий модуль 7. Імідж сучасного вчителя початкової школи

Тема 13-14. Мовний етикет як необхідна одиниця культури мовлення вчителя початкової школи

Змістовий модуль 8. Стиль і тактика взаємодії сучасного вчителя початкової школи

Тема 15-16. Педагогічна взаємодія, її стиль і тактика.

Методи навчання:

Практичні заняття; презентації, навчальні дискусії; інтерактивні бесіди; інформаційно-комунікаційні технології. Під час підготовки до занять студенти розвиватимуть навички самостійного навчання, швидкого критичного читання, синтезу та аналітичного мислення

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): дотримання норм законодавства України щодо академічної доброчесності, активна участь на заняттях, своєчасне виконання завдань аудиторних занять та самостійної роботи.

Система оцінювання та вимоги:

Оцінка студента формується таким чином:

- виконання практичних ситуативних завдань – 40 балів;
- виконання завдань для самостійної роботи – 10 балів;
- тестування – 50 балів.

Рекомендована література

Базова

1. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посібник. 2-е вид., випр. і доп. Київ: Ліра-К, 2006. 240с.
2. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 184 с.
3. Пентилюк М. І., Маруніч І. І., Гайдаєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2012. 224 с.

Допоміжна

1. Абрамович С., Чікарькова М. Мовленнєва комунікація : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 472 с.
2. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови: навч. посіб. Львів : Світ, 2003. 432с.
3. Бацевич Ф.С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів, 2003. 268 с.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 344 с.
5. Бикова Г. Народні традиції мовного етикету та їх реалізації в сучасних умовах. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2019. №2. С. 94–99.
6. Бікеєва А. Поради стосовно світу навколо : культура мови. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2017. №11. С. 41–43.
7. Блажко М. Чи вміємо ми спілкуватися : урок–практикум. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2019. №2. С. 31–36.
8. Бобир О. Етикет і культура мовлення : збори, наради, спілкування по телефону. *Початкова школа*. 2015. №1. С. 55–59
9. Бондаренко А. І. Культура ділового мовлення вчителя : навч.-метод. посіб. Ніжин : НДПУ, 2020. 73 с.
10. Бугай Н. Віч-на-віч з телефоном : [культура мови]. *Урок української*. 2012. № 8. С. 28–31.
11. Бульо В. Дещо про мову і не тільки : [культура української мови]. *Слово Просвіти*. 2012. 5–11 січня. С. 13.
12. Вихованець І. Про культуру української мови. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2009. №7–8. С. 80–82; №9. С. 88–92; №10. С. 82–85; № 11. С. 82–85; № 12. С. 124–127; 2010. № 2. С. 110–114; №3. С. 108–111; № 4. С. 114–117; № 6. С. 106–109; № 7–8. С. 152–156; № 9. С. 120–123; №10. С. 104–107.

13. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
14. Волощак М. Мовностилістичні поради : [культура української мови]. *Українська культура і життя*. 2019. 16–25 жовтня. С. 28.
15. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 536 с.
16. Єрмоленко С. Дбаймо про точність і розрізняймо відтінки : із консультації мовознавця : [правильність вживання деяких слів]. *Урок української*. 2019. №7. С. 27–28.
17. Захаркін О. Найголовніші поради з культури українського мовлення. *Педагогічна думка*. 2019. №1. С. 53–60.
18. Зорівчак Р. На все впливає мови чистота ... : [культура мови]. *Урок української*. 2017. № 2–3. С. 22–23.
19. Качкан Ю., Корнієнко І. «Фільтруй базар», або ще раз про культуру мовлення школярів : мова та мовлення в школі очима учнів, батьків та вчителів. *Українська мова та література*. 2021. №14. С. 11–12.
20. Кизилова В. Теорія і практика мовленнєвої комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2021. 184 с.
21. Кисіль Г. Г., Кубинський М. В. Культура сучасної української літературної мови : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2015.
22. Коваленко С. Сучасна риторика: навч.-практ. посіб. Тернопіль, 2017. 180 с.
23. Коваль Г.П., Захарчук З.О. Виразне читання в структурі уроку : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2018. 174 с
24. Коваль Г. П. Практикум з виразного читання. Тернопіль, 2014.
25. Козаков Г. Мовленнєве недбальство – ознака непрофесійності : [культура мови]. *Урок української*. 2016. №10. С. 26–28.
26. Козаков Г. Саботаж : [культура усного мовлення ЗМІ]. *Літературна Україна*. 2018. 15 червня. С. 1, 3.
27. Корж А. В. Українська мова професійного спрямування : навч. Посібник. 2-ге вид. Київ : КНТ : Центр учебової літератури, 2019. 293 с.
28. Кузьмич О. А. Виховання мовленнєвого етикету у дітей молодшого шкільного віку в сім'ї : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Київ : Науковий світ, 2010. 20 с.
29. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту. Вінниця : Нова книга, 2019. 272 с.
30. Кучеренко І. А., Мамчур Л. І. Українська мова : шляхи розвитку професійної мовнокомунікативної компетентності : навч. посіб. для студ. Умань : Софія, 2020. 139 с.
31. Кучерук О. Дидактичні технології : стратегія лінгвокультурологічного розвитку школярів. *Дивослово*. 2018. №5. С. 2–7.

32. Мазніченко Є. І., Максименко Н. М., Осадча О. В. Український правопис. Київ, 2015.
33. Максименко В. Ф. Сучасна ділова українська мова : підруч. для ВНЗ. Харків : Торсінг плюс, 2017. 444 с.
34. Мамрак А. В. Українська ділова мова : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 231 с.
35. Масенко Л. Слово писане – слово мовлене : про книжно-писемні й усно-розмовні різновиди української літературної мови. *Дивослово*. 2013. № 2. С. 22–24.
36. Масенко Л. Суржик у системі розмовних форм побутування української мови. *Дивослово*. 2017. №12. С. 27–31.
37. Масенко Л. Суржик як соціолінгвістичний феномен. *Дивослово*. 2017. № 3. С. 11–13.
38. Масенко Л. Українська жаргонологія: проблеми становлення. *Українська мова та література*. 2016. №38. С. 3–4.
39. Мацюк З. О., Станкевич Н. І. Українська мова професійного спілкування. 4-е вид. Київ : Каравела, 2018. 351 с.
40. Мацько Л. І., В. Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посіб. Київ : Академія, 2017. 359с.
41. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2021. 311 с.
42. Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії: посібник для вчителів. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2017. 224 с.
43. Олійник О. Б., Шинкарук В. Д. Культура мовлення : навч. посіб. Київ : Кондор, 2018. 295 с.
44. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. з алгоритмічними приписами. 2-ге вид. перероб. та допов. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 391 с.
45. Пентилюк М. Культура діалогу як основа формування мовної особистості. *Українська мова і література в школі*. 2012. № 1. С. 2–4.
46. Підгурська В. Аналіз типових мовних помилок у мовленні майбутніх учителів початкових класів. *Українська мова і література в школі*. 2019. №3. С. 39–43.
47. Плотницька І. М. Ділова українська мова : навч. посіб. для студ. ВНЗ. 3-тє вид. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 253 с.
48. Погиба Л. Г., Грибіниченко Т. О., Голіченко Л. М. Українська мова фахового спрямування : підручник. Київ : Кондор, 2015. 348 с.
49. Подлевська Н. Культура спілкування в мережі Інтернет. *Українська мова і література в школі*. 2011. №2. С. 13–17.
50. Пономарів О. Д. Культура слова. Мовностилістичні поради. Київ, 2011.

51. Пономарів О. Д. Українське слово для всіх і для кожного. Київ, 2013
52. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів : СПОЛОМ, 2021. 223 с.
53. Ревуцький Д. Живе слово: Теорія виразного читання для школи. Львів, 2020. 200 с.
54. Сагач Г. М. Риторика : навч. посіб. для студ. 2-ге вид. : перероб. і доп. Київ: Вид. дім «Ін Юре», 2019. 567 с.
55. Селігей П. Науковий жаргон : бар'єр між автором і читачем. *Українська мова та література*. 2016. №18. С. 3–9.
56. Семеног О. Лексикографічна компетенція як показник мовної культури особистості. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2018. №2. С. 41–44.
57. Семеног О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. Київ : Академія, 2019. 213 с.
58. Семеног О. Мовна культура педагога професійної школи: проблеми та шляхи. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. №6. С. 18–28.
59. Семеног О. Українська культуромовна особистість учителя: (шляхи її формування в системі професійної підготовки) : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2007. 269 с.
60. Семеренко Г. Мовна норма як основний критерій культури мовлення. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2019. №7–8. С. 17–19.
61. Сербенська О., Волощак М. Про можливості мови і культуру слова. Урок української. 2020. №1. С. 17–19.
62. Сербенська О. Культура усного мовлення : практикум : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 216 с.
63. Сидоренко Н. І. Основи культури і техніки мовлення : навч.-метод. посіб. Херсон : Видавництво ФОП Савченко А. В., 2014. 76 с.
64. Сірінюк К. Молодіжний сленг як складова загальномовної культури нації. *Українська мова і література в школі*. 2015. №5. С. 69–70.
65. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг : соціальна диференціація української мови. Київ : Критика, 2015. 464 с.
66. Стахів М.О. Український комунікативний етикет : навч.- метод. посіб. Київ : Знання, 2018. 245 с.
67. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет. *Урок української*. 2015. №3. С. 14–15.
68. Тищенко О. Мова інтернет–спілкування: стиль, норма, освіта. *Дивослово*. 2019. №12. С. 35–39.
69. Топіха В., Шкурятяна Н., Шлапак Н. Хто поважає й любить рідну мову, вживає всі її слова безпомилково. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2018. №3. С. 18–24.

70. Топіха В. Вічна загадка не тільки родового відмінка : про культуру мовлення на морфологічному рівні. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2018. №10. С.109–113.
71. Требін М. П., Клімова Г. П. Ораторське мистецтво: підручник. Харків, 2013.
72. Фудерер Т. Термінологічно–поняттєва сутність суржику. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях ліцеях та колегіумах*. 2018. №6. С. 114–118.
73. Чемеркін С. Г. Трансформації розмовного стилю в інтернет–комунікації. *Мовознавство*. 2017. №4–5. С. 36–43.
74. Черемська О. Формування мовної і комунікативної компетенції мовної особистості у вищій школі. *Вища школа*. 2020. №12. С. 63–72.
75. Чистова Н. Плекання культури мови – обов’язок кожного фахівця. *Педагогічна газета*. 2018. №9. С. 4.
76. Шевчук С. В., Кабиш О. О. Практикум з українського ділового мовлення : навч. посіб. для студ. ВНЗ Київ : Атіка, 2017. 159с.
77. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навч. посіб. Вид. 7-ме, випр. і допов. Київ : Алерта, 2019. 305 с.
78. Шиян Т. О. Культура мовлення у вимірі загальної культури молоді. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2016. №34. С. 9–11.
79. Шляхова В. Шляхи удосконалення культуромовної компетентності майбутніх українців. *Українознавство*. 2017. №4. С. 167–171.
80. Шуляк С. Формування культури мовлення вчителя. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : науковий збірник*. Умань : [Софія], 2018. Вип. 24. С. 24–29.
81. Що таке мовленнєва надмірність і мовленнєва недостатність? *Українська мова і література в школі*. 2017. №6. С.71
82. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ, 2012.
83. Ющук І. Рідномовні обов’язки : [мовна ситуація]. *Слово Просвіти*. 2013. 3–9 жовтня. С. 6.
84. Ярмолюк А. Технології вдосконалення культури писемного мовлення учнів. *Українська мова і література в школі*. 2016. №1. С. 16–20.
- Словники, довідники, енциклопедії, довідкові джерела**
1. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Ірпінь : Перун, 2010. 1440 с.
 2. Волощак М. Неправильно – правильно : довідник з українського слововживання : за матеріалами засобів масової інформації. Київ : ВЦ «Просвіта», 2000. 128 с.
 3. Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ : Наукова думка, 2004. 448 с.

4. Горпинич В.О. Словник географічних назв України : Топоніми та від топонімічні прикметники : Близько 25 000 слів. Київ : Довіра, 2001. 526 с.
5. Довідник з культури мови / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2005. 399 с.
6. Електронний словник української мови. RTF: <https://www.m-translate.com.ua/slovník/electronic#>
7. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Годор О.Г. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С.Я. Єрмоленко. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
8. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? : словник-довідник. Київ : Наукова думка, 2004. 202 с.
9. Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С.Я. Єрмоленко та ін. Київ : Довіра, 2002. 170 с.
10. Орфоепічний словник української мови : у 2-х т. / за ред. М.М. Пещак. Київ : Довіра, 2001.
11. Пономарів О. Культура слова : Мовностилістичні поради : навч. посіб., 2-ге вид., стереотип. Київ : Либідь, 2001. 240 с.
12. Сербенська О., Білоус М. Екологія українського слова : практичний словничок-довідник. Львів : компанія «Манускрипт», 2003. 68 с.
13. Словник іншомовних слів / за заг. ред. Л.О. Пустовіт. Київ : Довіра, 2000. 1018 с.
14. Словник синонімів української мови : у 2-х т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та ін. Київ : Наукова думка, 1999 – 2000.
15. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А.Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Київ : Знання, 2004. 367 с.
16. Український лінгвістичний портал https. RTF: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Інтернет-ресурси

1. bdpu.org
2. <http://www.lib.ua-ru.net>
- 3 <http://ua-referat.com>
4. <http://www.ukr-in-school.edu-ua.net>
5. Мова.info: про українську мову, лінгвістику і не тільки: www.mova.info
6. Нова мова: проект розвитку української мови: www.novamova.com.ua
7. Український правопис. RTF: www.pravopys.net
Українська публічна бібліотека. RTF: <https://goroh.pp.ua/>
8. Російсько-українські словники: www.r2u.org.ua
9. Словники он-лайн: www.rozum.org.ua
10. <http://textbooks.net.ua>
11. <http://litmisto.org.ua>
12. Ящур В. М. Бібліографічний покажчик літератури. *Бібліографічний покажчик*. 2009. №3. С.37. RTF: [http:// www /ua. catalog. 2009. Literature/](http://www.ua.catalog.2009.Literature/)
13. <http://www.chl.kiev.ua/> - веб-сайт Національної бібліотеки України